

**COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS**

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

**СЪВЕТ НА ЕВРОПА
ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА**

ПЕТИ СЪСТАВ

ДЕЛО ТОШЕВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба №. 56308/00)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

10 август 2006

*Решението става окончателно при наличие на обстоятелствата,
упоменати в чл. 44, ал. 2 от Конвенцията. Същото може да е предмет на
редакторски преглед*

По делото Тошев с/у България,

Европейският съд по правата на човека (пети състав), заседаващ в камера, съставена от следните лица:

Г-н П. ЛОРАНЗЕН [P. LORENZEN], *Председател*,
Г-жа С. БОТУШАРОВА [S. BOTOUSCHAROVA],
Г-н К. ЮНГВИЙРТ [K. JUNGWIERT],
Г-н В. БУТКЕВИЧ [V. BUTKEVYCH],
Г-жа М. ЦАЦА-НИКОЛОВСКА [Mrs M. TSATSA-NIKOLOVSKA],
Г-н Х. БОРЕГО БОРЕГО [J. BORREGO BORREGO],
Г-жа Р. ЙЕГЕР [R. JAEGER], *съдии*,
и г-жа Ц. Вестердийк [C. WESTERDIEK], *Секретар на камерата*,

След тайно съвещание, проведено на 10 юли 2006 г.,

Постановява следното решение, прието на същата дата:

ОТНОСНО ПРОИЗВОДСТВОТО

1. Делото е образувано по жалба (№56308/00) срещу Република България, подадена на 17 февруари 2000 г. в Съда, на основание член 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи ("Конвенцията"), от българския гражданин г-н Димитър Ерменков Тошев ("жалбоподател").

2. Жалбоподателят е представляван от г-н В. Василев [V. Vasilev], адвокат към Софийската адвокатска колегия.

3. Българското правителство ("Правителството") е представлявано от неговия агент, г-жа М. Коцева [M. Kotzeva] от Министерство на правосъдието.

4. На 15 ноември 2004 г. Съдът решава да уведоми Правителството относно жалбата. Съгласно чл. 29, ал. 3 от Конвенцията той решава да се произнесе едновременно по допустимостта и по съществото на жалбата.

5. Правителството не представя становища по допустимостта и по съществото на жалбата, но дава становище по искането на жалбоподателя за справедливо обезщетение.

6. На 1 април 2006 г. това дело е разпределено на новосъздадения пети състав (правило 25, ал. 5 и правило 52, ал 1).

ОТНОСНО ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

7. Жалбоподателят е роден през 1956 г. и живее в София. В досието си има предишни присъди – осъден е за кражба през 1975 г., 1978 г., 1982 г. и 1987 г. и е изтърпял съответните наказания.

A. Наказателното производство срещу жалбоподателя

1. Предварителното следствие

8. На 5 юли 1993 г. жалбоподателят е арестуван. На следващия ден, 6 юли 1993 г., му е предявено обвинение за извършването на два грабежа на предмети с приблизителна стойност 47 000 стари български лева [около 2 974 германски марки (DEM) към съответния момент]. Две други лица също са арестувани и им е предявено обвинение за съучастничество.

9. Между 6 юли и 28 декември 1993 г. следователят, на който е възложено предварително следствие провежда шестнадесет разпита на свидетели и две очни ставки между свидетели, чиито показания са противоречиви. На 27 юли 1993 г. е извършена експертиза на почерка на жалбоподателя. На 2 август 1993 г. е извършена психиатрична експертиза на един от предполагаемите съучастници. На 12 август 1993 г. е поискано експертно мнение, което е получено на 6 септември 1993 г. Жалбоподателят е разпитан на 6 и 8 юли 1993 г. и след това отново на 22 октомври 1993 г., когато дава подробни показания и признава извършването и на двата грабежа.

10. На 8 декември 1993 г. жалбоподателят е освободен под гаранция.

11. На 4 и 5 януари 1994 г. жалбоподателят е разпитан, обвиненията срещу него и неговите предполагаеми съучастници са изменени и резултатите от предварителното следствие са им предявени. След това делото е изпратено на Софийска градска прокуратура.

12. На 8 март 1994 г. жалбоподателят е хванат при извършването на друг грабеж и е арестуван. Същият ден, срещу жалбоподателя и други две лица е образувано предварително следствие.

13. На 9 март 1994 г. на жалбоподателя е предявено обвинение за извършен предишния ден грабеж на предмети на стойност 23 400 лева (около 944 германски марки към съответния момент). Жалбоподателят е разпитан и отрича каквото и да било участие в грабежа. При разпит, предполагаемите съучастници на жалбоподателя признават извършването на грабежа.

14. Между 8 и 18 март 1994 г. е извършен оглед на местопрестъплението, иззети са различни предмети, всеки заподозрян е разпитан по два пъти, а четирима свидетели дават показания.

15. На 25 и 29 март 1994 г. резултатите от предварителното следствие са предявени на жалбоподателя и предполагаемите му съучастници. След това делото е изпратено на Софийска градска прокуратура.

16. На 13 май 1994 г. Софийска градска прокуратура обединява двете предварителни следствия срещу жалбоподателя и предполагаемите му съучастници. След това делото е върнато във фазата на следствието.

17. На 29 юли 1994 г. резултатите от предварителното следствие са предявени на жалбоподателя и предполагаемите му съучастници. След това делото е изпратено на Софийска градска прокуратура.

18. Между 31 август 1994 г. и 28 февруари 1996 г. Софийска градска прокуратура връща делото във фазата на следствието пет пъти поради недостатъци при предварителното следствие и неизпълнение на указанията ѝ. През този период жалбоподателят и предполагаемите му съучастници са разпитвани няколко пъти и обвиненията срещу тях са изменяни.

2. Производството пред Софийски градски съд

19. На 23 септември 1996 г. Софийска градска прокуратура повдига обвинение срещу жалбоподателя и двамата му предполагаеми съучастници за продължавано престъпление грабеж, съставено от три грабежа, на вещи на стойност 228 015 лева (около 1 477 германски марки към съответния момент).

20. На 15 октомври 1996 г. съдията-докладчик от Софийски градски съд насрочва заседания по делото на 25 и 26 февруари 1997 г.

21. Заседанията на Софийски градски съд от 25 февруари 1997 г., 12 юни 1997 г., 16 декември 1997 г. и 16 март 1998 г. са отложени поради неявяване на различни лица – в два от случаите на адвоката на жалбоподателя, един път – на адвоката на един от предполагаемите му съучастници и веднъж на пострадалия от грабежите, който е бил незаконно призован. В последния случай отлагането е поискано от прокурора с цел да бъде разрешено на тази страна да предяви граждански иск, ако желае това.

22. На заседанието на 30 юни 1998 г. Софийски градски съд прекратява производството и връща делото на прокуратурата за допълнително разследване. Той установява, че (а) обвинителният акт е непълен по отношение на техническите средства, използвани от подсъдимите за извършване на престъпленията; (б) има несъответствие между обвинителния акт и обвиненията срещу жалбоподателя в датите, предполагаемите пострадали от грабежите и стойността на

откраднатите вещи и правната квалификация на престъпленията; и (в) обвинителният акт е непълен по отношение на участието на един от предполагаемите съучастници, срещу когото наказателното производство е било прекратено.

3. Връщане на делото във фазата на разследването

23. Между 13 юли 1998 г. и 22 юни 1999 г. Софийска градска прокуратура връща делото за допълнително разследване два пъти, като постановява изпълнение на указанията на съда. През този период жалбоподателят и предполагаемите му съучастници отново са разпитвани и обвиненията срещу тях са изменени, а резултатите от предварителното следствие са им предявени, преди делото да бъде изпратено отново на Софийска градска прокуратура.

24. На 1 септември 1999 г. Софийска градска прокуратура прекратява частично наказателното производство срещу жалбоподателя в резултат на нова правна квалификация на обвиненията срещу него. Вместо да ги разглежда като продължавано престъпление грабеж, тя приема, че те трябва да бъдат разгледани като три отделни престъпления. След това делото е изпратено на Софийска районна прокуратура с мнение за повдигане на три различни обвинения срещу подсъдимите за всеки грабеж поотделно.

25. Последващото развитие на наказателното производство не е ясно и за него не е предоставена допълнителна информация от страните след първата жалба на жалбоподателя от дата 17 февруари 2000 г. Към момент на изпращане на посочената жалба, наказателното производство срещу жалбоподателя все още е висящо във фазата на разследването.

Б. Задържането под стража на жалбоподателя

1. Първият период на задържане под стража

26. На 5 юли 1993 г., по нареждане а следовател, потвърдено на следващия ден от прокурор, жалбоподателят е задържан за двадесет и четири часа.

27. На 6 юли 1993 г., по нареждане на следовател, потвърдено от прокуратурата на жалбоподателя е наложена мярка за неотклонение задържане под стража, без да му бъдат представени факти или доказателства, които да обосновават мярката.

28. На неназована дата жалбоподателят обжалва задържането. На 30 юли 1993 г. Софийска градска прокуратура оставя жалбата без уважение, на основание, между другите, че жалбоподателят няма постоянен адрес и може да се укрие. Следваща жалба, от 1 декември 1993 г. главна прокуратура не уважава жалбата на подобни основания.

293. Междувременно здравето на жалбоподателя се влошава и на неназована дата той подава друга жалба срещу задържането по медицински причини. С решение на Софийска градска прокуратура от 25 ноември 1993 г. жалбоподателят е освободен под гаранция 10 000 лева (около 545 германски марки към онзи момент). След като сумата е внесена от приятели на жалбоподателя, той е освободен на 8 декември 1993 г.

2. Вторият период на задържане под стража

(а) Задържане между 8 март 1994 г. и 3 август 1998 г.

30. На 8 март 1994 г., по нареждане на следователя, потвърдено на следващия ден от прокурор, жалбоподателят е задържан за период от двадесет и четири часа.

31. На 9 март 1994 г., по нареждане на следовател, потвърдено от прокуратурата, на жалбоподателя е наложена мярка за неотклонение задържане под стража, на основание, *между другото* и защото няма постоянен адрес и може да се укрие.

32. Между 13 май 1994 г. и 22 юли 1998 г. срокът на мярката за неотклонение задържане под стража на жалбоподателя е продължаван десет пъти от прокуратурата и веднъж, на 15 октомври 1996 г., от съдията-докладчик. Разпорежданията за продължаване на срока на задържане под стража на жалбоподателя не са обосновани изобщо или като основание се сочи липсата на постоянен адрес.

33. На 22 юли 1998 г. жалбоподателят обжалва мярката задържане под стража. Жалбата е разгледана от Софийски градски съд в открито заседание на 3 август 1998 г. Съдът уважава жалбата и освобождава жалбоподателя под гаранция в размер на 500 000 лева (500 германски марки към съответния момент). При определяне на сумата съдът не е поискал, нито е събрал каквито и да е доказателства във връзка с имуществото на жалбоподателя и възможностите му да внесе гаранцията.

34. Впоследствие жалбоподателят не е освободен, тъй като не е внесъл гаранцията.

(б) Задържане след решението за освобождаване на жалбоподателя под гаранция

35. На 12 ноември 1998 г. жалбоподателят подава в Софийски градски съд друга жалба срещу мярката за неотклонение задържане под стража. Той твърди, че задържането му под стража продължава всъщност заради неподходящата сума на наложената от съда на 3 август 1998 г. гаранция. Жалбоподателят моли за намаляване на гаранцията до размер на сумата, съответстващ на финансовите му възможности да я плати.

36. На 27 ноември 1998 г. съдия-докладчик в Софийски градски съд оставя жалбата без уважение. Той намира, че процедурата за обжалване на задържането под стража не може да бъде използвана от жалбоподателя с цел намаляване на сумата за гаранцията. Той счита, че жалбоподателят вече не е с наложена мярка „задържане под стража“, защото му е наложена мярка за неотклонение „гаранция“ и че е задържан на основание на други правни разпоредби, които регламентират освобождаване само след внасяне на гаранцията. Съдията-докладчик твърди, че прокуратурата трябва да се разпорежи относно молбата за намаляване на гаранцията.

37. На непосочена дата жалбоподателят внася молба в прокуратурата за намаляване сумата на гаранцията. С постановление от 3 декември 1998 г. Софийска градска прокуратура намалява сумата на гаранцията на 50 000 лева (около 50 германски марки към съответния момент).

38. На 23 декември 1998 г. постановлението е изпратено на началника на Софийския затвор за изпълнение. Жалбоподателят внася гаранцията но не е освободен незабавно, поради недоразумение, произтичащо от обединяването на предварителните следствия на 13 май 1994 г., тъй като не е ясно по кое дело е бил задържан.

39. На 8 януари 1999 г. Софийска градска прокуратура отменя постановлението от 3 декември 1998 г. за намаляване гаранцията на жалбоподателя. Тя установява, че прокуратурата не е имала правомощие да изменя сумата на гаранцията, тъй като тя е определена от съда. След обжалване, постановлението от 8 януари 1998 г. е потвърдено от Софийска апелативна прокуратура на 19 май 1999 г.

40. На непосочена дата жалбоподателят подава нова жалба в Софийски градски съд, която отново не е уважена на 28 април 1999 г. Съдът намира, че неговото решение от 3 август 1998 г. не е предмет на обжалване и че прокуратурата не е имала правомощия да измени сумата за гаранцията на жалбоподателя. В решението си съдът посочва, че

“няма инстанция, която [може] да отмени или измени предишното [си] решение.

(в) Освобождаването на жалбоподателя

41. На 12 август 1999 г. жалбоподателят внася друга жалба в Софийски градски съд срещу задържането. Той твърди, че все още е задържан под стража и трябва да бъде освободен, защото максималният законов срок от две години за задържане под стража е изтекъл.

42. Жалбата на жалбоподателя е разгледана от Софийски градски съд на 24 август 1999 г. Съдът уважава жалбата, разпорежда освобождаването му и му налага мярка за неотклонение подписка, с

ограничение за напускане на местоживеенето без разрешение на прокуратурата. След решението на съда жалбоподателят е освободен.

II. ПРИЛОЖИМО НАЦИОНАЛНО ПРАВО И СЪДЕБНА ПРАКТИКА

A. Правен режим на задържането под стража преди 1 януари 2000 г.

43. Съответните разпоредби от Наказателно-процесуалния кодекс (“НПК”) и българската съдебна практика към съответния момент са обобщени в решения на Съда по различни подобни дела (вж. между другите, *Николова срещу България* [*Nikolova v. Bulgaria*], № 31195/96, §§ 25-36, ЕСПЧ 1999-II; *Илийков срещу България* [*Ilijkov v. Bulgaria*], № 33977/96, §§ 55-59, 26 юли 2001 г.; и *Янков срещу България* [*Yankov v. Bulgaria*], № 39084/97, §§ 79-88, 2003-XII (извадки)).

Б. Мерки за неотклонение, гарантиращи явяването обвиняемия в съда и съдебен контрол върху такива мерки

44. Съответните разпоредби от НПК и съдебната практика към относимия момент са обобщение в решението на Съда по делото *Асенов срещу България* [*Asenov v. Bulgaria*] (№ 42026/98, §§ 45-50, 15 юли 2005 г.).

45. По-специално, член 150 алинеи 2 и 5 от НПК към относимия момент гласят:

“2. При определяне на гаранцията се взема предвид и имущественото положение на обвиняемия.”

...

5. При изменение на мярката за неотклонение от по-тежка в гаранция обвиняемият се освобождава след внасянето й.”

В. Максимален законов срок на задържането под стража

46. Максималните законови срокове на задържането под стража, чиято продължителност зависи от тежестта на обвиненията, са въведени и са в сила от 12 август 1997 г. (алинея 3 на член 152 от НПК, в сила между 12 август 1997 г. и 1 януари 2000 г.). Те засягат само задържането под стража по време на досъдебната фаза. Задържането под стража по време на съдебната фаза не е ограничено от максимален законов срок.

47. По-специално, чл. 152 алинея 3 от НПК (в сила между 12 август 1997 г. и 1 януари 2000 г.) гласи следното:

“... задържане под стража на предварителното производство не може да продължи повече от една година, а ако обвинението е за престъпление, за което се предвижда наказание повече от петнадесет години лишаване от свобода, доживотен затвор или смърт - повече от две години.”

48. В допълнение, § 4а от Преходните и заключителните разпоредби на НПК гласи, че горепосочените периоди започват да текат от датата на влизане в сила на измененията в Кодекса – 12 август 1997 г.

49. През м. юни 2002 г. Върховният касационен съд (“ВКС”), разяснявайки, че максималните законови срокове целят да защитят правата на обвиняемия и да упражняват натиск върху разследващите органи, затова имат и “дисциплиниращ характер”, посочва, че когато съдът върне делото на разследващите органи, не започва да тече нов срок, но заключава, че времето, през което делото е било в съдебната фаза, не се зачита (ТР 1-02 ВКС).

ЗАКОНЪТ

I. ТВЪРДЕНИ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕН 5, АЛИНЕИ 1, 3 and 4 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

50. Жалбоподателят прави няколко оплаквания на основание чл. 5 от Конвенцията, относимата част от който гласи:

“1. Всеки има право на свобода и сигурност. Никой не може да бъде лишен от свобода освен в следните случаи и само в съответствие с процедури, предвидени от закона:

...

(с) законен арест или лишаване от свобода на лице с цел да се осигури явяването му пред предвидената в закона институция при обосновано подозрение за извършване на престъпление или когато обосновано е призната необходимостта да се предотврати извършване на престъпление или укриване след извършване на престъпление;

...

3. Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в съответствие с разпоредбите на т. 1 (с) на този член, трябва своевременно да бъде изправено пред съдия или пред длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции, и има право на гледане на неговото дело в разумен срок или на освобождаване преди гледането на неговото дело в съда. Освобождаването може да бъде обусловено от даването на гаранции за явяване в съда.

4. Всяко арестувано или лишено от свобода лице има право да обжалва законността на неговото задържане в съда, който е задължен в кратък срок да се произнесе; в случай, че задържането е неправомерно, съдът е длъжен да нареди незабавното освобождаване на задържаното лице.”

51. Правителството не представя становища по допустимостта и по съществуването на оплакванията.

52. Жалбоподателят поддържа оплакванията си.

А. Оплакване по чл. 5, ал. 3 от Конвенцията, за това, че жалбоподателят не е изправен пред съдия своевременно

53. Жалбоподателят се жали, че когато е бил задържан на 3 юли 1993 г. и отново на 8 март 1994 г. не е бил изправен своевременно пред съдия или пред друго длъжностно лице, оправомощено съгласно закона да осъществява съдебна функция.

54. Съдът, все пак отбелязва, че по отношение на първото арестуване и задържане на жалбоподателя под стража, датата на неговото освобождаване е моментът, от който започва да тече шест-месечният период, за целите на член 35, ал. 1 от Конвенцията. По отношение на второто му арестуване, от представеното от жалбоподателя е ясно, че най-късно на 25 февруари 1997 г. е проведено съдебно заседание (виж параграф 21 по-горе) и тогава той е бил изправен пред съдия и е могъл да подаде жалба срещу мярката „задържане под стража“. Следователно този ден е моментът, от който започва да тече шест-месечният период, за целите на член 35, ал. 1 от Конвенцията. (виж *Ал Акиди срещу България* [*Al Akidi v. Bulgaria*] (dec.), № 35825/97, 19 септември 2000 г. и *Христов срещу България* [*Hristov v. Bulgaria*] (dec.), № 35436/97, 19 септември 2000 г.). Жалбоподателят внася първата си жалба в Съда на 17 февруари 2000 г.

55. Следователно, по отношение на двете задържания на жалбоподателя жалбата е внесена след срока и трябва да бъде оставена без уважение на основание чл. 35 алинеи 1 и 4 от Конвенцията.

Б. Оплакване на основание член 5, ал. 1 (с) от Конвенцията, относно неправомерно задържане на жалбоподателя

56. Жалбоподателят твърди, че част от задържането му под стража е неправомерно, защото максималният законов срок на предварителното производство е надхвърлен. По-специално той твърди, че съгласно измененията на Наказателния кодекс от 4 август 1997 г. класификацията на „продължавано престъпление“ е отменена. Той твърди, че ако в съответствие с това, обвинението срещу него е било изменено по-рано от 1 септември 1999 г. и са му били предявени три различни обвинения за отделни грабежи вместо обвинение в едно продължавано престъпление грабеж, тогава законният срок от една година на предварителното производство би намерил приложение спрямо него. Освен това, той твърди, че това би изисквало освобождаването му на 12 август 1998 г. Затова, тъй като е освободен

на 24 август 1999 г., жалбоподателят твърди, че е бил задържан неправомерно за период от една година и дванадесет дни. Алтернативно той твърди, че дори спрямо него да беше приложим двегодишният максимален законов срок, той е трябвало да бъде освободен на 12 август 1999 г., а не на 24 август 1999 г.

57. Съдът повтаря, че основният въпрос, който трябва да бъде установен в контекста на оплакването на основание чл. 5, ал. 1 от Конвенцията е, дали оспорваното задържане е “правомерно”, включително дали то е съответствие с „процедура, предвидена в закона”. Конвенцията тук по същество препраща обратно към националното законодателство и предвижда задължение за спазване на материалното право и процесуалните правила, съдържащи се в него, но в допълнение изисква и всяко лишаване от свобода да бъде в съответствие с целите на чл. 5 от Конвенцията, а именно да бъдат защитени лицата от своеволия (виж *Бенам срещу Великобритания* [*Benham v. the United Kingdom*], решение от 10 юни 1996 г., Сборник 1996-III, стр. 752-53, § 40).

58. Националните органи и преди всичко съдилищата са на първо място тези, които трябва да тълкуват и прилагат националното право. Все пак, тъй като съгласно чл. 5, ал. 1 от Конвенцията неспазването на националното законодателство представлява нарушение на Конвенцията, следва, че Съдът може и трябва да упражни известни правомощия за да изследва, дали законодателството е било спазено (виж *Бенам* [*Benham*], цитирано по-горе, § 41).

59. В разглежданото дело Съдът счита, че задържането на жалбоподателя попада в обхвата на член 5, ал. 1 (с) от Конвенцията, тъй като е мярка, наложена с цел осигуряване на явяването му пред компетентния правен орган по подозрение, че е извършил престъпление. Няма индикации, че формалностите, изискуеми от националното законодателство за налагане на задържане под стража не са били спазени.

60. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е бил задържан от 5 юли 1993 г. до 8 декември 1993 г. и след това отново от 8 март 1994 г. до 24 август 1999 г., за общ срок от пет години, десет месеца и двадесет и два дни. По време на част от периода производството е било висящо пред първоинстанционния съд от 23 септември 1996 г. до 30 юни 1998г. Максималният законов период на мярката за неотклонение „задържане под стража” на предварителното производство, а не в съдебната фаза, е въведен от 12 август 1997 г. (виж параграфи 46-49 по-горе). Накрая, на 24 август 1999 г. Софийски градски съд постановява, че задържането под стража на жалбоподателя е превишило двегодишния максимален законов срок на задържането при предварителното производство и постановява неговото освобождаване (виж параграф 42 по-горе).

61. Независимо от гореизложеното и отбелязвайки съществуването на жалбата, подадена по член 5, ал. 1 от Конвенцията, Съдът не е убеден от аргументите на жалбоподателя, тъй като е несигурно да се разсъждава, как обвиненията срещу него биха могли или би трябвало да бъдат изменени в съответствие с измененията в Наказателния кодекс от 4 август 1997 г., какъв би бил максималният приложим законов период на задържането под стража, ако той е бил изтекъл и кога би изтекъл.

62. В съответствие с това и отчитайки факта, че обвиненията срещу жалбоподателя всъщност не са изменени преди освобождаването му на 24 август 1999 г., компетентните органи са могли с основание да считат, че двегодишният максимален законов срок на задържането под стража в предварителното производство е продължил да се прилага спрямо него. Имайки предвид, че производството е било висящо пред първоинстанционния съд до 30 юни 1998 г., Съдът не намира индикации, че приложимият двегодишен максимален период на задържането под стража в предварителното производство е бил изтекъл преди решението на Софийски градски съд от 24 август 1999 г.

63. В съответствие с това, Съдът заключава, че по отношение на това оплакване не е налице нарушение на член 5, ал. 1 от Конвенцията. Следователно жалбата е очевидно необоснована и не трябва да бъде уважена в съответствие с член 35 алинеи 3 и 4 от Конвенцията.

**В. Оплакване на основание член 5, ал. 3 от Конвенцията
относно това, че задържането под стража на жалбоподателя е
немотивирано и необосновано дълго**

64. Жалбоподателят се жали, че задържането му под стража е немотивирано, прекалено дълго и, че паричната сума на гаранцията е определена произволно, без да бъде взета предвид възможността му да я заплати, в резултат на което задържането му е било удължено от 3 август 1998 г. до 24 август 1999 г., за срок от една година и двадесет и един дни.

1. Срок, който трябва да бъде взет предвид

65. Съдът констатира, че жалбоподателят е бил задържан от 5 юли 1993 г. до 8 декември 1993 г. и след това отново от 8 март 1994 г. до 24 август 1999 г., за общ срок от пет години, десет месеца и двадесет и два дни.

2. Допустимост

66. Съдът отбелязва, че това оплакване не е очевидно необосновано по смисъла на член 35, ал. 3 от Конвенцията. По-нататък той

отбелязва, че то не е недопустимо на други основания. Следователно трябва да бъде обявено за допустимо.

3. По същество

67. В началото Съдът отбелязва, че оплакването е сходно с такива по предходни дела срещу България, по които са установени нарушения (виж, например Илийков срещу България [*Ilijkov v. Bulgaria*], цитирано по-горе, §§ 67-87 и Шишков срещу България [*Shishkov v. Bulgaria*], № 38822/97, §§ 57-67, ЕСПЧ 2003-I). По същия начин, в повечето решения на органите да удължат срока на задържане на жалбоподателя, те не правят оценка на конкретни факти и доказателства за евентуална опасност, жалбоподателят да се укрие, да извърши ново престъпление или да препятства разследването. В някои решения те се позовават на липсата на постоянен адрес (виж параграфи 28, 31 и 32 по-горе), докато в други не са посочени никакви основания (виж параграфи 27 и 32 по-горе). Тъй като органите не са намерили за необходимо да обосноват удължаването на срока на задържането на жалбоподателя във всеки отделен случай, изглежда те са преценили, че е задължително да се наложи мярка „задържане под стража“ и че те трябва да се позовават на законовите норми, изискващи налагане на тази мярка за тежки умишлени престъпления.

68. Що се отнася до периода след решението, жалбоподателят да бъде освободен под гаранция, Съдът подчертава отново, че гаранцията, регламентирана в член 5, ал. 3 от Конвенцията е създадена, за да осигури присъствието на обвиняемия на съдебното заседание. Нейната сума следователно трябва да бъде “преценена по принцип спрямо него [и] неговото имущество... с други думи до степента на сигурност, че възможната загуба на обезпечението... в случай на неявяване на процеса ще послужи като достатъчна спирачка, за да разсее у него всякакво желание да се укрива” (виж *Ноймайстер срещу Австрия* [*Neumeister v. Austria*], решение от 27 юни 1968 г, Сборник А № 8, стр. 40, § 14). Подсъдимият, за когото съдебните органи са се произнесли, че са готови да го освободят срещу гаранция, трябва да предостави благонадеждна и достатъчна информация, която при необходимост да може да бъде проверена, относно сумата, която трябва да бъде определена за гаранцията. Тъй като става въпрос за основно право на свобода, гарантирано от член 5 на Конвенцията, държавните органи трябва внимателно да определят подходящата сума на гаранцията, по същия начин, както когато решават, дали продължаването на срока на задържането под стража на подсъдимия е наложително или не (виж *Иванчук срещу Полша* [*Iwańczuk v. Poland*], №25196/94, § 66, 15 ноември 2001 г. и *Божилков срещу България* [*Bojilov v. Bulgaria*], № 45114/98, § 60, 22 декември 2004 г. с препратка към *Шертенлайб срещу Швейцария* [*Schertenleib v. Switzerland*], №8339/78, Доклад на

Комисията от 11 декември 1980 г., Решения и доклади 23, стр. 196, §171).

69. В настоящото дело, на 3 август 1998 г. Софийски градски съд решава да освободи жалбоподателя под гаранция от 500 000 лева (500 германски марки към съответния момент; виж параграф 33 по-горе). При определяне на сумата съдът не е направил никаква оценка на имуществото на жалбоподателя към онзи момент, нито е искал никаква информация или доказателство, дали той може да внесе гаранцията (виж параграф 33 по-горе). Жалбоподателят не е имал финансова възможност да плати гаранцията си и е останал в ареста за още една година и двадесет и един дни (виж параграфи 35-42 по-горе).

70. Несъмнено, през 1993 г. той е бил в състояние да плати гаранция от 10 000 лева (около 545 германски марки към съответния момент), но те не са били платени от самия него, а от неговите приятели (виж параграф 29 по-горе). Обаче, това е било пет години преди решението на Софийски градски съд от 3 август 1998 г. и жалбоподателят е бил задържан под стража през повечето от следващите години. Неговото финансово състояние несъмнено се е променило през посочения период, което изисква и повторна преценка на държавните органи относно имущественото състояние на жалбоподателя с цел определяне на сумата на гаранцията, която той може да внесе. Както беше посочено по-горе, обаче, такава преценка не е направена от Софийски градски съд.

71. В това отношение трябва също да бъде посочено, че в решението си от 3 декември 1998 г., Софийска районна прокуратура е преценила, че жалбоподателят няма възможност да внесе горепосочената гаранция, определена от Софийски градски съд и е намалила гаранцията на 50 000 лева (50 германски марки към съответния момент), сума, която жалбоподателят е внесъл почти веднага, но не е бил освободен поради неяснота, по кое дело е бил задържан под стража (виж параграфи 37-38 по-горе). Във всеки случай, това решение впоследствие е отменено, защото е установено, че прокуратурата не може да изменя сумата на гаранцията, определена от Софийски градски съд и задържането под стража на жалбоподателя продължило (виж параграф 39 по-горе).

72. Накрая Съдът счита, че задържане под стража, продължило почти шест години за обвинения за ненасилствени престъпления може да бъде прието за несъответстващо на член 5 от Конвенцията.

73. С оглед на гореизложеното, Съдът намира, че е налице нарушение на член 5, ал. 3 от Конвенцията на основание на пропуската на съдебните органи да обосноват продължаването на срока на задържане на жалбоподателя и на пропуската на националните съдилища да направят преценка относно възможността на жалбоподателя да внесе гаранцията.

Г. Оплакване на основание член 5, ал. 4 от Конвенцията относно това, че жалбоподателят не е имал възможност да обжалва сумата на гаранцията и вследствие на това е налице продължителна неправомерност на задържането му

74. Жалбоподателят поддържа, че не е имало процедура, която да му позволява да обжалва сумата на гаранцията, определена от Софийски градски съд на 3 август 1998 г. и, следователно е налице продължителна неправомерност на неговото задържане. Той се позовава на чл. 5, ал. 4 и чл. 13 от Конвенцията.

75. По отношение на позоваването на жалбоподателя на член 13 от Конвенцията, Съдът счита, че това оплакване трябва да бъде разбирано като отнасящо се до твърдяната невъзможност за жалбоподателя, ефективно да обжалва задържането си по член 5, ал. 4 от Конвенцията. В допълнение, Съдът отбелязва, че член 5, ал. 4 от Конвенцията представлява специална норма [*lex specialis*] по отношение на по-общите изисквания на член 13 (виж, наред с други източници и *Николова [Nikolova]*, цитиран по-горе, § 69). В съответствие с това, Съдът трябва да изследва оплакването само спрямо член 5, ал. 4 от Конвенцията.

1. Допустимост

76. Съдът отбелязва, че това оплакване не е очевидно необосновано по смисъла на член 35, ал. 3 от Конвенцията. По-нататък той отбелязва, че то не е недопустимо на друго основание. Следователно трябва да бъде обявено за допустимо.

2. По същество

77. Съдът повтаря, че по силата на член 5, ал. 4 от Конвенцията, арестувани и задържани под стража лица имат право на обжалване относно процесуалните и материалните условия, които са съществени за „правомерността” на тяхното лишаване от свобода по смисъла на Конвенцията (виж *Броган и др. срещу Великобритания [Brogan and Others v. the United Kingdom]*, решение от 29 ноември 1988 г., Сборник А № 145-В, стр. 34-35, § 65). Тази гаранция се прилага независимо от основанията за задържане и самата липса на процедури, отговарящи на изискванията на член 5, ал. 4 от Конвенцията може да доведе в установяване на нарушение (виж *Де Вилде, Омс и Версип срещу Бегия [De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium]*, решение от 18 юни 1971 г., Сборник А № 12, стр. 39-40, § 73).

78. Връщайки се към особеностите на настоящото дело, Съдът намира, че това оплакване съвпада с вече изследваното по делото Асенов [*Asenov*] (цитирано по-горе, §§ 73-79).

79. Съдът отбелязва, че по подобен начин, по настоящото дело жалбоподателят не е разполагал със съдебна процедура, чрез която да обжалва законосъобразността на задържането си след решението за освобождаването му под гаранция от 3 август 1998 г. Опитите на жалбоподателя да накара държавните органи да преразгледат сумата на гаранцията, тъй като няма възможност да я плати, са се оказали безполезни (виж параграфи 35-40 по-горе). В резултат той е останал в ареста за още една година и двадесет и един дни. Едва на 24 август 1999 г. съдът решава да разгледа жалба на жалбоподателя и впоследствие постановява освобождаването му (виж параграфи 41-42 по-горе).

80. Следователно жалбоподателят е бил лишен от правото на разглеждане от съд на законосъобразността на неговото задържане след решението да бъде освободен под гаранция от 3 август 1998 г. От тук следва, че е налице нарушение на член 5, ал. 4 от Конвенцията в това отношение.

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6 ОТ КОНВЕНЦИЯТА ОТНОСНО ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТТА НА НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО

81. Жалбоподателят се оплаква от твърде дългата продължителност на наказателното производство срещу него. Той се позовава на член 6 от Конвенцията, относимата част от който гласи :

„Всяко лице ... при наличието на каквото и да е наказателно обвинение срещу него има право на гледане на неговото дело в разумен срок от ... съд...”

82. Правителството не представя становище по допустимостта и по съществуването на това оплакване.

83. Жалбоподателят поддържа жалбата си.

A. Релевантният срок

84. Съдът отбелязва, че предварителното следствие срещу жалбоподателя започва на 6 юли 1993 г., от когато започва да тече и срокът, който трябва да бъде взет предвид. За тази цел Съдът отбелязва, че жалбоподателят не е представил информация, нито е доказал което и да е оплакване за периода след 17 февруари 2000 г., към който момент производството срещу него все още е висящо във фазата на разследването (виж параграф 25 по-горе).

85. Следователно Съдът може да прецени само продължителността на наказателното производство срещу жалбоподателя за времето от 6 юли 1993 г. до 17 февруари 2000 г., което е шест години, седем месеца и седемнадесет дни.

Б. Допустимост

86. Съдът отбелязва, че това оплакване не е очевидно необосновано по смисъла на член 35, ал. 3 от Конвенцията. Освен това той отбелязва, че то не е недопустимо на друго основание. Следователно трябва да бъде обявено за допустимо.

В. По същество

87. Съдът повтаря, че трябва да прецени разумността на продължителността на производството в светлината на отделните обстоятелства на делото и вземайки предвид критериите, изведени в съдебната практика на Съда, по-специално сложността на делото и поведението на жалбоподателя и на съответните власти. По последния критерий, трябва да се вземе предвид и какво е било от решаващо значение за жалбоподателя (виж *Филис срещу Гърция* [*Philis v. Greece*] (№ 2), решение от 27 юни 1997 г., Доклади от решения 1997-IV, стр. 1083, § 35). Съдът подчертава на следващо място, че само забавяния, допуснати от държавата могат да обосноват установяване на нарушения на изискването за „разумен срок” (виж *X срещу Франция* [*H. v. France*], решение от 24 октомври 1989 г., Сборник А № 162-А, стр. 21-22, § 55).

88. Съдът счита, че делото е било сравнително сложно тъй като е обхващало няколко подсъдими и е свързано с три грабежа.

89. Няма ясни индикации, че има съществени забавяния от страна на жалбоподателя, другите обвиняеми или страни в производството. Вярно е, че четирите заседания на Софийски градски съд са отложени поради неявяване на техните адвокати (виж параграф 21 по-горе). Поради това се стига до забавяне, продължило от 25 февруари 1997 г. до 30 юни 1998 г. – срок от една година, четири месеца и пет дни. Все пак, както беше отбелязано по-горе, Съдът счита, че това забавяне е можело да бъде избегнато от Софийски градски съд чрез по-бързо връщане на делото на прокуратурата, вместо четирикратно отлагане на съдебното заседание и връщане на прокуратурата след това (виж параграф 90 по-долу).

90. Що се отнася до поведението на институциите, Съдът отбелязва, че между 31 август 1994 г. и 28 февруари 1996 г., за срок от една година, пет месеца и двадесет и девет дни Софийска градска прокуратура връща делото във фазата на разследването пет пъти на различни основания, поради различни недостатъци в предварителното следствие (виж параграф 18 по-горе). В допълнение, между 25 февруари 1997 г. и 30 юни 1998 г., за срок от една година, четири месеца и пет дни, Софийски градски съд отлага съдебните заседания четири пъти поради неявяване на различни лица, само за да върне

накрая делото на прокуратурата заради различни недостатъци в обвинителния акт и в обвиненията, предявени на подсъдимите (виж параграфи 21-22 по-горе). Друго забавяне е предизвикано от Софийска градска прокуратура с връщането на делото във фазата на разследването фаза два пъти между 13 юли 1998 г. и 22 юни 1999 г., с искане да бъдат изпълнени указанията на Софийски градски съд (виж параграф 23 по-горе). Във всеки случай, Съдът отбелязва, че към 17 февруари 2000 г. предварителното разследване срещу жалбоподателя все още не е окончателно приключило, и продължава шест години, седем месеца и седемнадесет дни от започването му (виж параграф 25 по-горе).

91. Накрая, Съдът отбелязва, че въпросът от решаващо значение за жалбоподателя е много важен, тъй като е бил заплашен от затвор и е бил с наложена мярка „задържане под стража“ в продължение на почти шест години в хода на производството.

92. Имайки предвид горното, Съдът е на мнение, че изискването за „разумен срок“ на член 6, ал. 1 от Конвенцията не е било изпълнено в настоящото дело. Следователно, налице е нарушение на член 6, ал. 1 от Конвенцията в това отношение.

III. ПРИЛАГАНЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

93. Член 41 от Конвенцията гласи:

“Ако съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на високодоговарящата страна допуска само частично обезщетение за последиците от това нарушение, съдът присъжда, ако това е необходимо, справедливо удовлетворение на потърпевшата страна.”

A. Вреди

94. Жалбоподателят претендира 10 100 френски франка [1 540 евро] заради претърпени имуществени вреди в резултат на загуба на доходи от работа по време на двата срока на задържането му под стража, когато се предполага, че той, не е могъл да работи. Той обосновава сумата на искането си със нормативно определената минимална месечна работна заплата, в сила през посочените периоди и твърди, че ако е бил на свобода, е щял да може да работи и следователно да получава посочения доход.

95. Жалбоподателят претендира освен това 30 000 евро неимуществени вреди. Той твърди, че е чувствал болка и отчаяние, тъй като свободата му е била отнета за значителен период от време и заради това, че е трябвало да търпи наказателно производство с много голяма продължителност. В допълнение, той твърди, че

продължаването на наказателното производство срещу него го е лишило от възможността да кандидатства за определени видове работа, за които отсъствието на такова производство е било предпоставка за кандидатстване.

96. Правителството не дава становище относно исканията на жалбоподателя за обезщетяване на имуществените вреди, но оспорва неговото искане за неимуществени вреди. То твърди, че тя е необоснована, прекомерна и не съответства на решенията на Съда по предишни подобни дела.

97. Съдът намира, че искането на жалбоподателя относно имуществените вреди е хипотетично и необосновано, тъй като той не представя никакви документи или доказателства, за да удостовери, че е бил нает на работа преди началото на някой от сроковете на неговото задържане или че е имал предложения за работа за посочените периоди. В съответствие с това, Съдът не установява и никаква причинна връзка между установените нарушения и твърдените имуществени вреди; затова той не уважава тази жалба. От друга страна, отбелязвайки, че установените от него нарушения на член 5, алинеи 3 и 4 и на член 6 от Конвенцията (виж параграфи 73, 80 и 92 по-горе) и решавайки на равноправна основа, той присъжда на жалбоподателя 3 500 евро за неимуществени вреди, както и всички данъци, които могат да бъдат наложени за тази сума.

Б. Разноски за производството

98. Жалбоподателят иска заплащането на 6 480 щатски долара (около 5 028 евро) за юридическата работа на адвоката му. Той претендира също 135 евро за преводи, пощенски и телефонни такси, както и за фотокопиране и разноски за канцеларски материали. Жалбоподателят представя споразумение за адвокатски хонорар, отчет, отразяващ 108 часа юридическа работа по часова ставка 60 щатски долара на час (около 47 евро) и две разписки за 1 771 нови български лева (около 908 евро) за плащания, направени на неговия адвокат от Фондация „Български адвокати за правата на човека“ като обезщетение за юридическата работа по делото. Той прилага и споразумение за разноските за превод, разписка за 60 лева (около 31 евро) за заплащане на преводач и пощенска разписка за 147.30 лева (около 76 евро), всички, направени за сметка на Фондация „Български адвокати за правата на човека“.

99. Правителството оспорва отчета, посочвайки, че броят на часовете е прекалено голям.

100. Съдът подчертава, че съгласно неговата съдебна практика, жалбоподателят е има право на възстановяване на разноските за производството само, ако е било доказано, че действително са

направени и са били необходими и че са в разумно количество. В настоящото дело Съдът счита, че броят на твърдените часове изглежда прекомерно голям и че е необходимо да бъде намален. В допълнение, Съдът намира, че адвокатът на жалбоподателя не го е информирал за последващото развитие на наказателното производство срещу клиента му (виж параграф 25 по-горе), обстоятелства, които са с непосредствено значение за жалбата (правило 47, ал. 6 от Правилника на Съда). Съответно, вземайки предвид всички относими фактори, Съдът счита, че е обосновано да присъди сумата от 2 000 евро за разноски по производството, както и всички данъци, които могат да бъдат начислени върху тази сума.

В. Лихва при неизпълнение

4. Съдът счита за уместно лихвата за неизпълнение да бъде обвързана с пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процента.

ПО ТЕЗИ ПРИЧИНИ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Обявява* за допустими оплакванията относно (а) продължителността и мотивите на задържането под стража на жалбоподателя; (б) неговата невъзможност да обжалва сумата на гаранцията и, вследствие на това, продължителната неправомерност на неговото задържане; и (в) твърдяната прекомерна продължителност на наказателното производство срещу него;
2. *Обявява* останалата част от жалбата за недопустима;
3. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 5, ал. 3 от Конвенцията поради пропуски на държавните органи да обосноват продължаването на срока на задържане на жалбоподателя и пропуски да бъде преценена възможността на жалбоподателя да плати гаранцията;
4. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 5, ал. 4 поради невъзможността за жалбоподателя да обжалва пред съд продължаващата неправомерност на неговото задържане след решението за освобождаването му под гаранция от 3 август 1998 г.;

5. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията поради прекомерно дългия срок на наказателното производство срещу жалбоподателя;
6. *Приема*
- (а) че държавата-ответник трябва да заплати на жалбоподателя, в срок от три месеца от датата, на която решението влиза в сила в съответствие с чл. 44, ал. 2 от Конвенцията, следните суми, които се изчисляват в български лева по курс на датата на изплащането им:
 - (i) 3 500 евро (три хиляди и петстотин евро) неимуществени вреди;
 - (ii) 2 000 евро (две хиляди евро) разноси по производството;
 - (iii) данъците, които евентуално се начисляват върху посочените суми;
 - (б) че от изтичането на горепосочените три месеца до изплащането на определените суми, върху тях се начислява проста лихва, равна на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка през срока на неизпълнение, увеличена с три процента;
7. *Отхвърля* останалата част от искането на жалбоподателя за справедливо обезщетение.

Съставено на английски език и оповестено в писмен вид на 10 август 2006 в съответствие с правило 77, ал. 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудиа Вестердийк [Claudia WESTERDIEK]
Секретар

Пийр Лоренцен [Peer LORENZEN]
Председател